

Kryteria wyboru radnych do rady gminy lub miasta w wyborach 2018

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

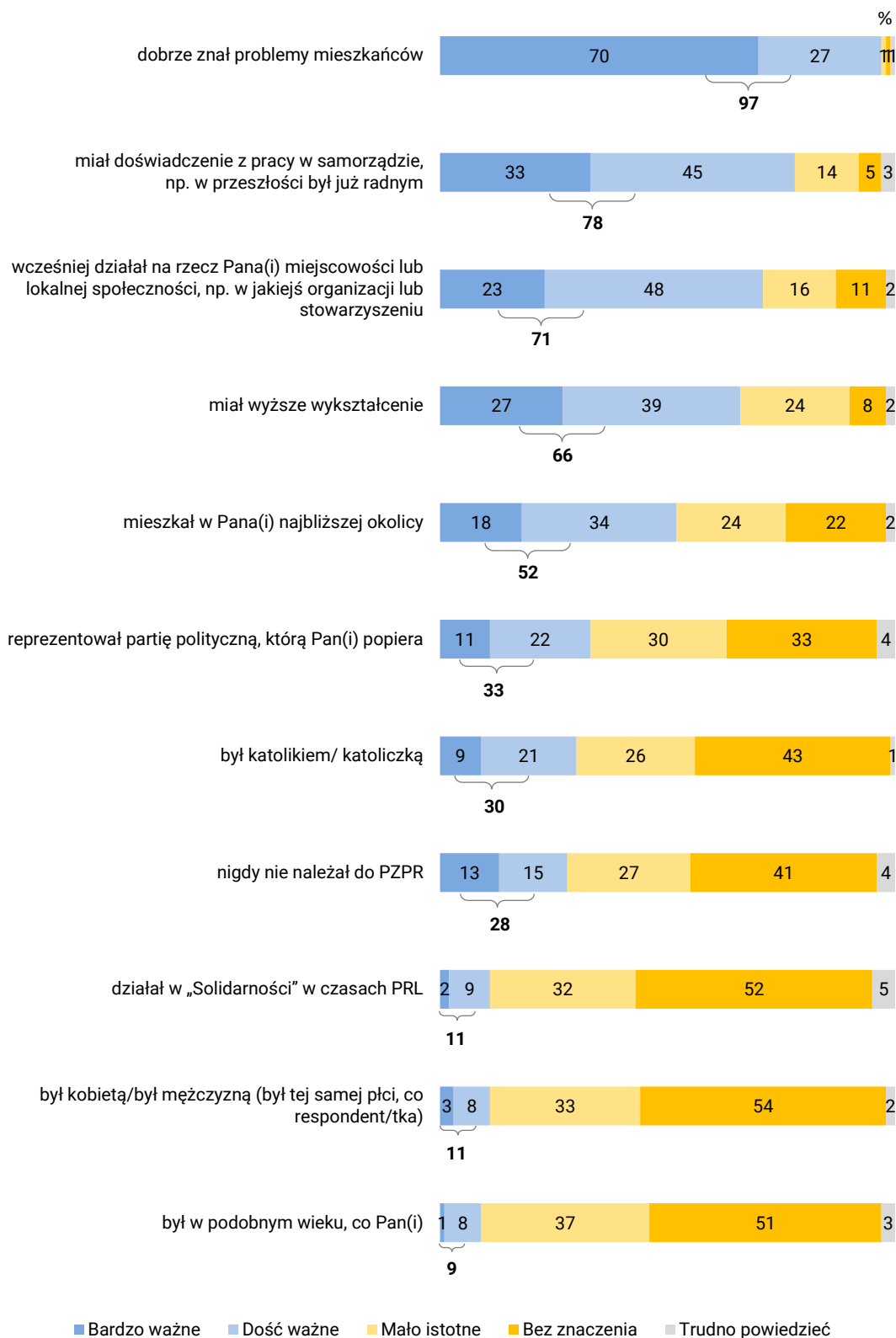
W wyborach samorządowych 21 października Polacy będą mieli za zadanie wybrać 39 256 radnych. Jakimi kryteriami kierować się będą w swym wyborze? Zapytaliśmy o to w naszym wrześnieowym sondażu¹.

Dla prawie wszystkich Polaków najważniejszą cechą kandydata na radnego powinna być dobra znajomość problemów mieszkańców danej miejscowości. Mówi o tym aż 97% uprawnionych do głosowania, przy czym zdecydowana większość – ponad dwie trzecie (70%) uważa tę cechę za bardzo ważną. W drugiej kolejności (78%) dla wyborców liczy się posiadane przez danego kandydata doświadczenia w pracy w samorządzie, w tym doświadczenia w pracy radnego. Jednak częściej jest to czynnik tylko „dość”, niż „bardzo” ważny (odpowiednio 45% i 33%). Istotny dla wielu wyborców, choć również tylko w umiarkowanym stopniu, jest instynkt społecznikowski kandydata udokumentowany wcześniejszą działalnością w jakiejś organizacji lub stowarzyszeniu na rzecz danej miejscowości lub lokalnej społeczności (71%). Dwie trzecie badanych uważa, że ważne jest, by kandydat na radnego miał wyższe wykształcenie (66%). Ponad połowa ankietowanych (52%) bierze pod uwagę to, czy kandydat faktycznie mieszka w najbliższej okolicy, czy też żyje w innym miejscu, innej miejscowości, bądź jest „spadochroniarzem” przysłanym przez popierającą go partię.

Natomiast dla większości dorosłych Polaków mniej istotne jest poparcie partyjne dla danego kandydata na radnego, nawet przez ugrupowanie, którego wybierający jest zwolennikiem (63% wskazań, że to cecha nieistotna lub bez znaczenia). Rekomendacja partyjna jest ważna dla jednej trzeciej uprawnionych do głosowania (33%). Podobny odsetek badanych uwzględnia w swej decyzji kwestie wyznaniowe – zamierza głosować tylko na kandydata, który jest katolikiem lub katoliczką (30%). Jednak dla zdecydowanej większości (69%) przynależność do Kościoła katolickiego nie jest czynnikiem ważącym dla decyzji o poparciu danego kandydata na radnego, przy czym dla ponad dwóch piątych jest to fakt zupełnie bez znaczenia (43%). Taki sam odsetek respondentów uznaje za mało ważną przeszłość polityczną danego kandydata w czasach PRL i przynależność do rządzącej wówczas partii – PZPR (68%). Z kolei za ważną przynależność kandydata do partii komunistycznej uznaje 28% badanych. W jeszcze mniejszym stopniu dla wyborców liczy się „Solidarnościowa” przeszłość ewentualnego kandydata na radnego – aż 84% jest zdania, że to, czy kandydat działał w NSZZ „Solidarność” w czasach PRL, czy też nie, nie ma znaczenia dla jego kwalifikacji na stanowisko radnego (ponad połowa – 52% uznaje to za całkowicie bez znaczenia). Dla jeszcze mniejszej liczby badanych ważne jest to, by kandydat był tej samej płci, a także zbieżność pokoleniowa – 87% ankietowanych płeć kandydata uznaje za nieistotną dla wyboru na stanowisko radnego, 88% nie uważa za stosowne, by zwracać uwagę na wiek kandydata i jego ewentualną przynależność do tego samego pokolenia.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (340) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 6–13 września 2018 roku na liczącej 1023 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Jak ważne jest dla Pana(i), aby kandydat, na którego będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta:

Mieszkańcy miast i wsi w podobnym stopniu uznają za ważne, by kandydat na radnego dobrze znał problemy mieszkańców, a także działał na rzecz miejscowości lub lokalnej społeczności w jakiejś organizacji lub stowarzyszeniu (ta ostatnia cecha stosunkowo najmniej liczy się dla mieszkańców małych miast).

Mieszkańcy największych aglomeracji w nieco większym stopniu niż inni zwracają uwagę na dotychczasowe doświadczenie kandydata w pracy w samorządzie. W największym stopniu uwzględniają przynależność lub rekomendację partyjną kandydata. Wraz z mieszkańcami dużych i średnich miast (powyżej 20 tys. mieszkańców) bardziej cenią u przyszłych radnych dobre (wyższe) wykształcenie.

Z kolei mieszkańcy małych miast i wsi w relatywnie największym stopniu zwracają uwagę na to, by kandydat na radnego „był tutejszy”, czyli faktycznie mieszkał w najbliższej okolicy. Ta cecha jest w miastach tym bardziej istotna, im mniejsza miejscowość zamieszkania oceniającego. Mieszkańcy wsi minimalnie częściej niż inni woleliby, aby kandydat na radnego był katolikiem lub katoliczką. Pod tym względem ich kryteria doboru radnych najbardziej różnią się od oczekiwań mieszkańców najmniejszych miast (do 20 tys. mieszkańców).

TABELA 1

Jak ważne jest dla Pana(i), aby kandydat, na którego będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta:	Odsetek wskazań uznających daną cechę za ważną				
	Wieś	Miasto			
		do 19 999 mieszkańców	od 20 000 do 99 999 mieszkańców	od 100 000 do 499 999 mieszkańców	500 000 i więcej mieszkańców
– dobrze znał problemy mieszkańców	98	96	98	98	94
– miał doświadczenie z pracy w samorządzie, np. w przeszłości był już radnym	77	74	79	80	85
– wcześniej działał na rzecz Pana(i) miejscowości lub lokalnej społeczności, np. w jakiejś organizacji lub stowarzyszeniu	70	63	75	74	73
– miał wyższe wykształcenie	61	58	72	72	74
– mieszkał w Pana(i) najbliższej okolicy	56	64	53	43	36
– reprezentował partię polityczną, którą Pan(i) popiera	31	26	37	35	39
– był katolikiem/ katoliczką	34	18	31	30	26
– nigdy nie należał do PZPR	25	21	34	31	29
– działał w „Solidarności” w czasach PRL	10	14	11	12	12
– był kobietą/był mężczyzną (był tej samej płci, co respondent/тка)	10	9	11	16	13
– był w podobnym wieku, co Pan(i)	9	6	11	14	3

Interesujące są zróżnicowania dotyczące zamiaru głosowania przez respondentów na kandydatów tej samej płci. Dokładnie taki sam odsetek mężczyzn, co kobiet (po 11%) deklaruje, że wolałyby głosować na kandydata/kandydatkę tej samej płci. Im niższy wiek, tym mniejszy odsetek badanych deklaruje chęć głosowania zgodnie z tą logiką – mężczyzna na mężczyznę, a kobieta na kobietę. Minimalnie częściej takiej postawie sprzyja słabsze wykształcenie (poniżej średniego).

TABELA 2

Jak ważne jest dla Pana(i), aby kandydat, na którego będzie Pan(i) głosował(a) w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta był kobietą/był mężczyzną (był tej samej płci, co respondent/ka)		Odsetek wskazań uznających daną cechę za ważną
Miejsce zamieszkania	Wieś	10
	Miasto do 19 999 mieszkańców	9
	Miasto od 20 000 do 99 999 mieszkańców	11
	Miasto od 100 000 do 499 999 mieszkańców	16
	Miasto 500 000 i więcej mieszkańców	13
Wiek	18–24 lata	5
	25–34	7
	35–44	11
	45–54	12
	55–64	13
	65 i więcej	15
Wykształcenie	Podstawowe/ gimnazjalne	13
	Zasadnicze zawodowe	13
	Średnie	9
	Wyższe	10

Ponad połowa badanych deklaruje, że w głosowaniu na radnych do rady miasta lub gminy wolałyby głosować na kandydatów niezależnych, niezwiązanych z żadnym ugrupowaniem politycznym, niż tych, którzy mają poparcie lub rekomendację partyjną. Tego rodzaju deklaracje dominują zarówno wśród ogółu uprawnionych do głosowania, jak i wyborców deklarujących chęć uczestnictwa w głosowaniu. Wśród ogółu badanych tylko jedna piąta, zaś wśród zdeklarowanych wyborców niespełna jedna czwarta wolałyby wybrać takiego kandydata na radnego, który ma poparcie partyjne wspieranego przez siebie ugrupowania.

Takie „antypartyjne” nastawienie w przypadku radnych jest minimalnie silniejsze, niż w głosowaniu na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast².

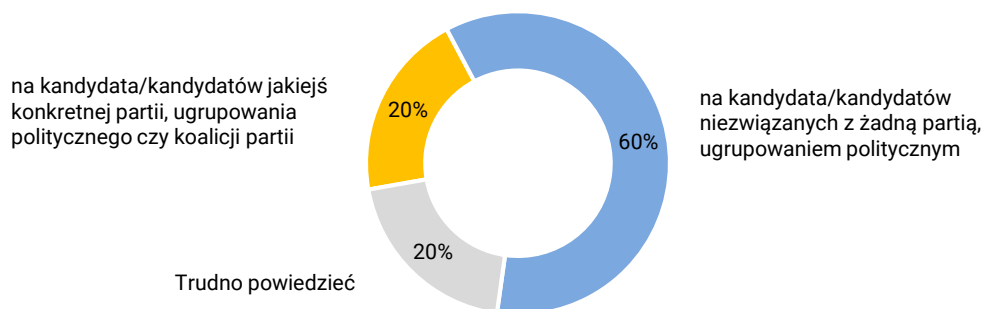
Na „partyjnego” kandydata częściej woleliby głosować mężczyźni (24%) niż kobiety (16%). Kryteriami politycznymi w wyborach radnych częściej kierują się starsi wyborcy – powyżej 55 roku życia (zob. tabelę aneksową 12). Tego rodzaju orientacji wyborczej sprzyjają ponadto wysokie dochody (powyżej 2500 zł *per capita*) i dobra ocena własnych warunków materialnych, ale przede wszystkim

² Por. komunikat CBOS „Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast 2018”, październik 2018 (oprac. A. Cybulska, K. Pankowski).

częste, częstsze niż raz w tygodniu, uczestnictwo w praktykach religijnych (38%) oraz prawicowe poglądy polityczne (33%). Polityczne rekomendacje liczą się najbardziej dla osób pracujących na własny rachunek (28%), robotników niewykwalifikowanych (26%), średniego personelu i techników (25%) oraz kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (24%).

CBOS

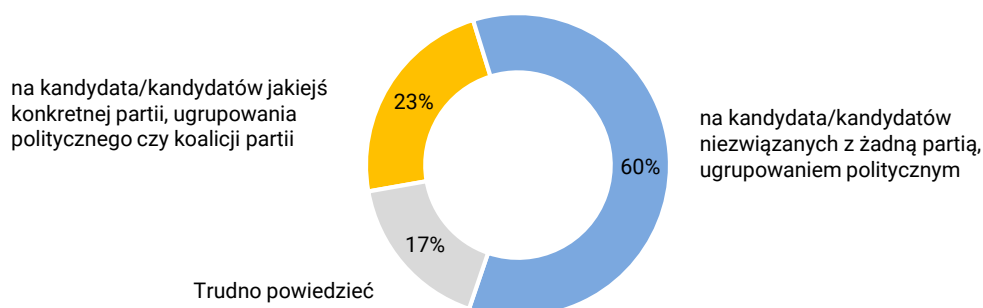
RYS. 2. Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta wołał(a)by Pan(i) głosować:

CBOS

RYS. 3. Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta wołał(a)by Pan(i) głosować:

Deklaracje respondentów zapowiadających udział w wyborach samorządowych 21 października 2018

Tak jak w przypadku omówionych wyżej ogólnych kryteriów wyboru, poparcie partyjne kandydatów na radnych liczy się najbardziej dla mieszkańców największych aglomeracji – większa ich część niż w pozostałych ośrodkach miejskich i na wsi wołałaby głosować na kandydata partyjnego. Potwierdza się zatem znana teza, że w największych miastach wybory samorządowe w ogólności, a wybory radnych w szczególności, są w największym stopniu upolitycznione. Skala różnic w deklaracjach pozwala stwierdzić, że w tym roku – na tle innych miast oraz wsi – wybory samorządowe w największych aglomeracjach będą upolitycznione w bardzo dużym stopniu.

TABELA 3

Wielkość miejscowości	W wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta czy wolał(a)by Pan(i) głosować:		
	na kandydata/kandydatów jakiejś konkretnej partii, ugrupowania politycznego czy koalicji partii	na kandydata/kandydatów niezwiązanych z żadną partią, ugrupowaniem politycznym	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wieś	14	60	25
Miasto do 19 999 mieszkańców	13	60	28
Od 20 000 do 99 999 mieszkańców	28	60	12
Od 100 000 do 499 999 mieszkańców	20	68	12
Miasto powyżej 500 000 mieszkańców	35	41	24

STARZY CZY NOWI RADNI?

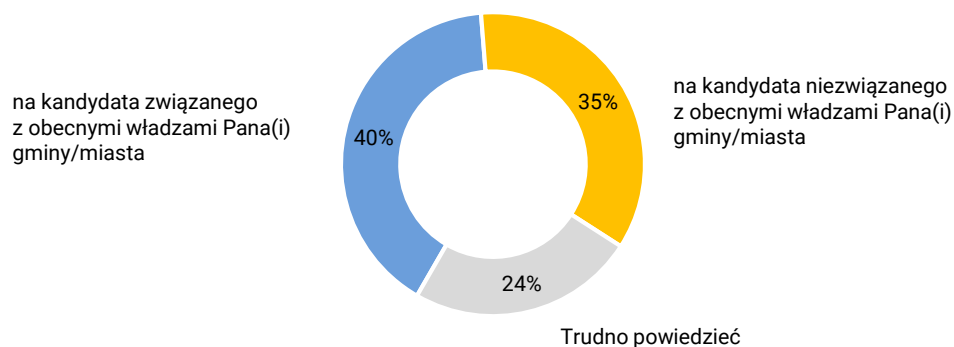
Polacy mają bardzo dobre zdanie o działalności aktualnych, ustępujących już władz samorządowych. We wrześniu, a więc na około półtora miesiąca przed wyborami, działalność władz swojej miejscowości lub gminy dobrze oceniali blisko trzy czwarte ankietowanych (72%), niezadowolona z nich była zaledwie jedna piąta (19%). Nawet na tle dobrze ocenianych poprzedników – samorządowców z lat 2006–2014 – obecna kadencja wydaje się wyjątkowo udana. Przeciętna ocen satysfakcji mieszkańców z ostatnich prawie czterech lat jest wyższa niż za czasów dwóch poprzednich ekip³.

W kontekście bardzo dobrych ocen aktualnych władz samorządowych, naturalna wydaje się skłonność, by w nadchodzących wyborach głosować na ludzi, którzy się sprawdzili. Podobnie jak w przypadku wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, w wyborach do rad miast i gmin więcej osób chciałoby opowiedzieć się za reelekcją obecnych radnych lub poprzeć kandydatów reprezentujących tę samą opcję (40%), niż poparłoby nowych, niezwiązanych z obecnymi władzami kandydatów (35%).

³ Por. komunikat CBOS „Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast 2018”, październik 2018 (A. Cybulska, K. Pankowski).

CBOS

RYS. 4. Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta, wolał(a)by Pan(i) głosować:

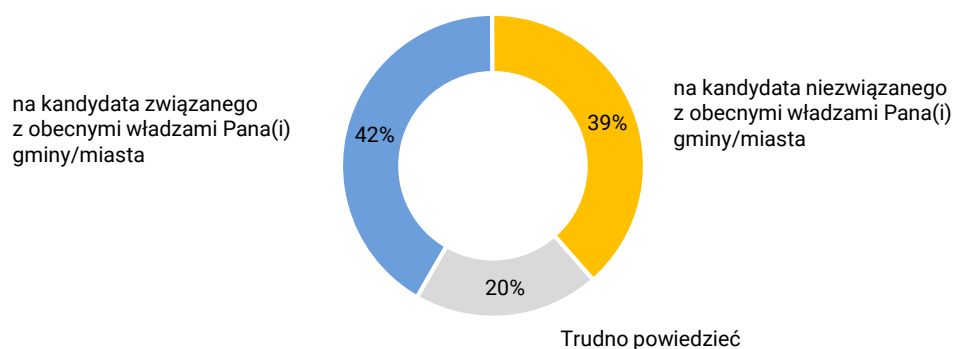
W porównaniu z deklaracjami dotyczącymi wójtów, burmistrzów i prezydentów miast chęć głosowania na aktualnie rządzących radnych jest trochę słabsza (za reelekcją wójta, burmistrza lubi prezydenta miasta opowiedziało się 45% uprawnionych do głosowania, za ich wymianą był podobny odsetek jak w przypadku radnych – 36%.)

Wśród wyborców deklarujących swój pewny udział w wyborach samorządowych zarówno odsetek zwolenników kontynuacji rządów obecnych radnych w kolejnej kadencji, jak i wyborców optujących za ich zmianą jest nieco wyższy, niż wśród ogółu uprawnionych do głosowania.

CBOS

RYS. 5. Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta, wolał(a)by Pan(i) głosować:

Deklaracje respondentów zapowiadających udział w wyborach samorządowych 21 października 2018

Biorąc pod uwagę długofalowy trend można stwierdzić, że obecne nastawienie, podobnie jak w przypadku wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, wyraźnie sprzyja reelekcji radnych obecnej kadencji. Wcześniej jedynie przed wyborami w 2010 roku ankietowani minimalnie częściej optowali za utrzymaniem dotychczasowego składu rad, niż chcieli powierzać te funkcje nowym, niezwiązanym z ówczesnymi władzami kandydatom. W przypadku tegorocznych wyborów tendencja do zachowania dotychczasowego składu czy profilu politycznego rad zaznacza się silniej niż w ubiegłych latach, choć

obecnie już nie tak wyraźnie jak jeszcze w sierpniu br. W ciągu ostatnich tygodni dzielących kolejne pomiary odsetek ankietowanych popierających radnych obecnej kadencji dość wyraźnie zmalał (spadek o 6 punktów procentowych). Prawdopodobnie jest to efekt wkroczenia kampanii wyborczej w bardziej zaawansowaną fazę i pojawienia się nowych kandydatów, stanowiących realną już alternatywę dla osób obecnie pełniących te funkcje. Spadek atrakcyjności kandydatów utożsamianych z obecnymi władzami, przynajmniej na razie, nie skutkuje jednak znaczącym wzrostem zainteresowania wyborców nowymi kandydatami – odsetek respondentów, którzy życzyliby sobie wymiany starych radnych na nowych, wzrósł o 2 punkty procentowe (różnica w granicach błędu pomiaru). W większym stopniu przybyło badanych, którzy nie potrafią rozstrzygnąć, czy chcą zmiany czy kontynuacji w składzie rady – czy wolą starych czy nowych radnych.

TABELA 4

Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta wolał(a)by Pan(i) głosować:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	V 1994	IX 1998	I 2002	VI 2002	VIII 2006	VIII 2010	VII 2014	X 2014	VIII 2018	IX 2018
	w procentach									
– na kandydata związanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	36	35	24	27	31	38	35	35	46	40
– na kandydata niezwiązanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	45	47	43	41	42	35	40	47	33	35
Trudno powiedzieć	18	18	33	32	27	27	25	18	21	24

Chęć reelekcji radnych w zbliżającym się głosowaniu w dużym stopniu jest związana z oceną działalności obecnych władz samorządowych. Respondenci odnoszący się do ich pracy z aprobatą w przeważającej części woleliby głosować na kandydatów na radnych reprezentujących obecne władze samorządowe, natomiast niezadowoleni z ich działalności – w większości opowiadają się za wprowadzeniem do tych struktur nowych ludzi, niezwiązanych z obecnie rządzącą ekipą. Przy czym opinie krytyczne silniej warunkują poparcie dla opcji „zmiany”, niż oceny pozytywne są związane z opcją „kontynuacji”.

TABELA 5

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność władz lokalnych w Pana(i) gminie, miejscowości?	Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta wolał(a)by Pan(i) głosować:		
	na kandydata związanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	na kandydata niezwiązanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Dobrze	50	28	23
Źle	14	64	21
Trudno powiedzieć	18	35	48

Trzeba zaznaczyć, że satysfakcja mieszkańców z pracy władz samorządowych trochę słabiej warunkuje decyzje wyborcze w przypadku radnych, niż kandydatów na włodarzy miast i gmin. W przypadku tego drugiego głosowania wśród dobrze oceniających władze samorządowe 57% chce reelekcji wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, zaś wśród wyborców mających na ten temat

krytyczną opinię 74% opowiedziało się za ich wymianą. Różnice te można tłumaczyć zarówno inną rangą wyborów obu tych instancji dla przeciętnego obywatela⁴, jak i stopniem spersonalizowania obu tych głosowań. Wybory radnych, choć odnoszą się do konkretnych osób, w większym stopniu wydają się mieć charakter kolektywny, niż indywidualny.

Obecni radni mają największe szanse na reelekcję wśród mieszkańców wsi i mniejszych ośrodków miejskich. Szczególnie wyróżniają się pod tym względem mieszkańcy średnich miast liczących od 20 000 do 99 999 mieszkańców, wśród których opcja „kontynuacji” ma blisko dwa razy więcej zwolenników niż opcja „zmiany”. W dużych miastach, a zwłaszcza największych aglomeracjach, wyraźnie przeważa nastawienie na poszukiwanie nowych ludzi do rad i chęć wymiany aktualnie rządzącej ekipy.

TABELA 6

Wielkość miejscowości	Czy w wyborach do rady Pana(i) gminy/miasta wolał(a)by Pan(i) głosować:		
	na kandydata związanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	na kandydata niezwiązanego z obecnymi władzami Pana(i) gminy/miasta	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wieś	44	32	24
Miasto do 19 999	38	36	25
20 000 – 99 999	47	28	25
100 000 – 499 999	30	44	27
500 000 i więcej mieszkańców	31	49	20

Zdecydowanie najważniejszą cechą kandydata na radnego powinna być, zdaniem Polaków, dobra znajomość problemów mieszkańców danej miejscowości. Dla wyborców bardzo liczy się także posiadane przez danego kandydata doświadczenie w pracy w samorządzie, w tym doświadczenie w pracy radnego. Dla wielu głosujących istotnym czynnikiem, którym kierują się w swym wyborze, jest wcześniejsza działalność społeczna danego kandydata w jakiejś organizacji lub stowarzyszeniu działającym na rzecz danej miejscowości lub lokalnej społeczności. Dwie trzecie uprawnionych do głosowania uważa, że kandydat na radnego powinien mieć wyższe wykształcenie. Ponad połowa jest zdania, że powinien być „tutejszy”, czyli mieszkać w najbliższej okolicy. To kryterium jest istotne w mniejszych miejscowościach, najbardziej liczy się dla mieszkańców najmniejszych miast.

⁴ Por. komunikat CBOS „Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast 2018”, s. 1.

Polacy w większym stopniu niż w poprzednich wyborach samorządowych optują za reelekcją radnych obecnej kadencji, niż ich wymianą. Dotyczy to szczególnie miast średniej wielkości. Natomiast mieszkańcy największych miast w większej części nastawieni na zmianę – tam wybory do rad zapowiadają się jako w największym stopniu „upolityczone”, a wyborcy dużo częściej niż w innych typach miejscowości chcą się kierować w swym wyborze kluczem partyjnym.

Opracował

Krzysztof Pankowski